

ناشران حلقه اتصال نویسنده و جامعه

گپ وگفتی با نقی سلیمانی، نویسنده داستان‌های کوتاه قرآنی

نقی سلیمانی رمان‌نویس، طنزنویس و نویسنده داستان‌های کوتاه در سال ۱۳۴۰ در تهران به دنیا آمد. علاقه ایشان به پیامبر و ائمه اطهار (ع) باعث شکل‌گیری مجموعه ۵ جلدی قصه‌های پیامبر و فرزندانش و نیز رمانی ۹ جلدی درباره پیامبر (ص) در این زمینه است. وی از کودکی و نوجوانی به شدت به کتاب‌خوانی علاقه داشت و از راه کرایه کردن کتاب، به کتاب‌خوانی روی آورد. حدود سی اثر از او برای سه گروه سنی کودکان، نوجوانان و بزرگسالان در زمینه رمان، داستان کوتاه، داستان طنز، نقد ادبی، تحقیق و پژوهش و زندگی‌نامه داستانی منتشر شده است. با وی گفت‌وگویی داشتیم که از نظر شما می‌گذرد:

یک روز پدری برای بچه‌هایش از پیامبر اکرم (ص)، حضرت علی (ع) و فاطمه (س) سخن می‌گفت و از معجزه‌های آن‌ها و بزرگی‌شان حرف می‌زد و از خیلی چیزهای دیگر؛ بعد گفت: «ما باید در زندگی واقعی مثل آن‌ها باشیم.» پسرک گفت: «بابا دلم می‌خواهد بدانم آن‌ها در زندگی معمولی چه کار می‌کردند.» پدر درماند. او هر چه می‌دانست، درباره معجزه‌های آن‌ها بود... بنابراین مدتی فکر کرد. بعد گفت: «باید کتاب بخوانم و قصه‌های زندگی آن‌ها را برای شما پیدا کنم و بگویم.» بنده خودم شاهد این گفت‌وگو بودم. متأسفانه چنین کتاب‌هایی درباره پیامبر و امام‌های ما کم است؛ کتاب‌هایی درباره زندگی واقعی آن‌ها، به‌همین دلیل بود که من برای یافتن جواب سؤال آن پسرک، این کتاب‌ها را نوشتم.

آیا قصه‌های هر پنج جلد متصل به هم و در امتداد هم‌اند؟

این کتاب‌ها مجموعه قصه‌های کوتاه است و هر جلد، ۳ تا ۵ قصه را دربرمی‌گیرد که در هر کدام داستان‌هایی از پیامبر و فرزندانش آورده شده است. این به انتخاب خواننده است زیرا هر جلد قصه‌های متفاوتی از پیامبر و فرزندانش را مطرح می‌کند و از این زاویه دید نگاه می‌کند که این بزرگواران در زندگی واقعی و معمولی خود چگونه عمل می‌کردند و نه اینکه چه معجزه‌ای انجام داده‌اند و یا کارهای بزرگی که همگان می‌دانند، در واقع زندگی واقعی آن‌ها را بررسی می‌کند که برای مثال چه کارهای نیکی ایشان انجام داده‌اند که مخاطب و خواننده هم اگر بخواهند می‌توانند انجام بدهند، یعنی نیازی نیست که حتماً در اندازه ایشان ایثارگر باشیم. در حد خودمان نیز اگر بخواهیم می‌توانیم انجام بدهیم.

آقای سلیمانی! از چه سنی شروع به نوشتن کردید و بیشتر برای کدام گروه سنی و چه موضوعاتی نوشتید؟

بنده از کودکی و حتی قبل از مدرسه علاقه زیادی به کتاب و کتاب‌خوانی داشتم و زمانی که خواندن نمی‌دانستم، برادرم برایم کتاب می‌خواند و در دوران مدرسه نیز با کرایه کتاب، این علاقه ادامه داشت. در همه زمینه‌ها مطالعه داشتم ولی بیشتر، داستان و داستان‌نویسی مورد علاقه من بود، داستان‌هایی چون شاهکارهای ادبی ایران و جهان را می‌خواندم. در سال ۵۸ اولین کتابم چاپ شد. آن موقع انجمن حکمت و فلسفه جلسات قصه برگزار می‌کرد که من نیز در آن جلسات شرکت می‌کردم. ادامه همان جلسات باعث شد رفته‌رفته وارد کار نویسندگی شوم که تا امروز هم ادامه دارد. من در سه حوزه کودکان، نوجوانان و بزرگسالان کار انجام داده‌ام اما تمرکز بر گروه سنی نوجوان است و در رابطه با موضوعاتی چون داستان کوتاه، رمان، طنز داستانی و مسائل اجتماعی و مذهبی کار می‌کنم. اولین داستان من در مجله‌ای به نام «پیام شادی» در حدود سال ۵۵ چاپ شد و سپس اولین کتابم که منتشر شد «همسفران باد» نام دارد.

از نوشتن قصه‌های پیامبر و فرزندانش چه هدف خاصی را دنبال می‌کردید؟

این مجموعه، داستان‌هایی از زندگانی پربرکت پیامبر مهربانی را به رشته قلم درآورده و با بیانی ساده، محبت و حسن خلق رسول اکرم (ص) را بیان می‌کند. در واقع قصه‌های مذهبی که نوشته می‌شوند دو نوع هستند؛ یک نوع قصه‌های مذهبی که به معجزات می‌پردازند و نوع دیگری که وجود دارد، بچه‌ها می‌خواهند با زندگی واقعی پیامبر و امامان آشنا بشوند و آن بخشی برایشان جاذبه و جذابیت دارد که در زندگی واقعی خود نیز بتوانند عمل کنند. بنده در مقدمه کتاب آورده‌ام که

فرزندانش در قالب داستان‌های کوتاه است که قابل تعمیم به زندگی خودمان نیز می‌باشد. قصه‌های این کتاب در حقیقت بیشترشان قصه‌های قرآنی است. از اشاره‌های قرآن به یک واقعه جالب که قصه‌اش را مفسران بزرگ در تفسیرشان از قرآن آورده‌اند یا در کتاب‌هایی که علت نازل شدن یک آیه یا چند آیه از طرف خدا در آن‌ها آمده است. خصوصیات اصلی آن‌ها این است که به زندگی پیامبر و فرزندانش می‌پردازد، ولی رمان پیامبر یک رمان بلند ۹ جلدی است که براساس قرآن و با استفاده از نهج البلاغه، کتاب‌ها و روایت‌های معتبر، با عنوان‌های پیش از تولد، کودکی، نوجوانی، جوانی و میان سالی در ۲ جلد و کلان سالی نیز در دو جلد، که شش جلد اول منتشر شده است و مابقی در دست چاپ می‌باشد و در آن زندگی پیامبر اسلام در دوران‌های گوناگون پیش از تولد تا زمان بعثت و پس از آن یعنی یک گستره ۶۳ ساله را برای نوجوانان بازگویی کرده است.

نوشتن داستان و قصه با موضوعات مذهبی و دینی نیاز به چه ابزار و تخصصی دارد؟

این سؤال دو بخش اساسی دارد. بخش اول اینکه مستندات از زندگی پیامبر و یا ائمه (ع) ارائه می‌شود معتبر باشد و به اصطلاح خرافی و غیرواقعی نباشد و منابع موجود آن را تأیید کند. بخش دوم اینکه قلم نویسنده شیوا و روان باشد و مطالب را به بهترین نحو انتقال دهد. این دو بخش در کنار هم باعث تولید یک کتاب خوب و تأثیرگذار می‌شود یعنی تمام عوامل در کنار هم و هماهنگ عمل کنند مانند همان ۱۳ عنصر اصلی قصه‌نویسی که عرض کردم. اولین مسئله قصه‌نویس بعد از به‌دست آوردن منابع معتبر و مهم و مستند این است که قصه باید زنده باشد، یعنی حس شود. یعنی زمانی که خواننده آن را می‌خواند احساس کند همراه شخصیت‌های قصه است و با آن‌ها زندگی می‌کند. قصه‌ای که بتواند به این حد برسد قطعاً در ذهن می‌ماند. قصه مذهبی که فقط معجزات و کرامات پیامبران و ائمه را بازگو کند تنها بزرگی و قداست ایشان را بیان می‌کند و در

مخاطبان این مجموعه چه گروه سنی هستند و شما چگونه نیازسنجی می‌کنید و کتاب مناسب با موضوع خوب برایشان می‌نویسید؟

مخاطبان این مجموعه کودکان کلاس‌های چهارم، پنجم و ششم و در واقع کودکان سال‌های پایان دبستان می‌باشند. در رابطه با نیازسنجی مخاطبان نیز خدمتتان عرض کنم که داستان‌نویسی یک رشته قواعد خاص و ویژه در زمینه ادبیات کودک و نوجوان و یک چیزهای کلی دیگر دارد، مثلاً اگر یک داستان شخصیت جذابی داشته باشد چنان‌که تاریخ قصه نشان می‌دهد برای بچه‌ها جذاب است، مانند هاکلبری فین، پینوکیو، شازده کوچولو و ... یا اگر داستانی پرحادثه و ماجراجویانه باشد، طبعاً نوجوانان بیشتر استقبال می‌کنند، یا مثلاً اگر کار تخیلی‌تر باشد کودکان بیشتر دوست دارند، این موارد کلی است و مواردی هم وجود دارد که تجارب شخصی نویسنده در ارتباط با خود بچه‌ها و یا کتاب‌هایی است که نوشته شده است و تأثیرش در جامعه مشهود است.

مهم‌ترین امر در قصه‌نویسی این است که قصه آن قدر کشش داشته باشد که خواننده نتواند از متن جدا شود، البته قصه ۱۳ عنصر اصلی دارد که باید با هم ترکیب شوند و خوش‌ترکیب باشند، حتی انتخاب نام قصه هم بسیار مهم است که جاذبه داشته باشد و به نوعی کلیت کار را نیز برساند؛ یا قواعدی که توسط اساتید قصه‌نویسی مطرح شده یا نویسنده تجربه کرده است. با توجه به اینکه قصه یک تاریخ ۴۰۰۰ ساله دارد و به دلیل این قدمت، منتقدانی بوده‌اند که با نقد کتاب‌های خوب شیوه‌ها و روش‌ها و قواعد کلی را استخراج کرده‌اند و اگر هم در طول تاریخ قصه‌نویسی عواملی جایگزین شده، عوامل جذاب‌تری مطرح شده است.

علاوه بر این، شما رمان دیگری هم در رابطه با پیامبر اسلام تألیف کرده‌اید.

این مجموعه در واقع روایت زندگی معمولی و واقعی پیامبر و

زندگی واقعی مخاطب یا کودکان تأثیر بسزایی نمی‌گذارد ولی اگر به ظرافت‌های زندگی پیامبر از جمله تحمل اذیت و آزار در برابر مشکلات، یا برخورد با همسایگان، دوستان و حتی دشمنان بپردازد این موارد در زندگی معمولی مخاطب مصداق دارد و کاملاً تازه و جذاب است، نویسنده‌ای که این ظرافت‌ها را در قصه آشکار نماید قطعاً در ذهن مخاطب حک می‌شود و جذابیت خاصی ایجاد می‌کند، ولی اگر قصه مذهبی مستند نباشد و ساخته ذهن مخاطب و غیرواقعی باشد تأثیری نمی‌گذارد. قصه مذهبی باید بسیار دقیق و با توجه به منابع معتبر باشد. اگر نویسنده‌ای آشنایی با منابع ندارد می‌تواند از بزرگانی که در این زمینه کار کرده‌اند مشورت بگیرد و یا از کتاب‌های آن‌ها استفاده کند.

مهم‌ترین عاملی که باید یک قصه نویس دینی مسلمان داشته باشد توجه به خود قرآن است زیرا یکی از معتبرترین منابع برای قصه‌های مذهبی علی‌الخصوص در رابطه با پیغمبر است که در ۲۳ سال بر پیغمبر نازل شد و حتی به کودکی ایشان نیز اشاره کرده است.

برای مطالعه در زمینه قرآن و موضوعات قرآنی و نقش آن در تربیت کودکان و نوجوانان چه آثاری را پیشنهاد می‌دهید؟

برای شروع قصه، آن هم قصه‌ای که مستند باشد بسیار مناسب است که قصه‌ها غیرواقعی، تخیلی و فانتزی نباشند. البته هر چقدر داستانی‌تر نقل شود بیشتر کودکان و نوجوانان را جذب می‌کند تا به صورت مقاله‌ای باشد. باید با مواردی همراه باشد که برای مخاطب جذابیت دارد. اگر قصه‌ای نوشته شود که تصویرگری نداشته باشد، خوب نیست. بچه‌ها حق دارند که آثار هنری را بخوانند و ببینند و اگر ناشران در این زمینه کار نکنند به ارتباط بچه‌ها با دین ضربه می‌زنند، در این زمینه والدین، معلمان و بزرگ‌ترها می‌توانند در انتخاب کتاب مناسب کمک کنند.

چه توصیه‌ای به مؤلفان دیگر دارید که در حوزه کودک و نوجوان آثار دینی و مذهبی مناسبی ارائه دهند؟

همان دو مسئله‌ای که مطرح کردم؛ در وهله اول به آثار و منابع درجه اول توجه کامل بکنند مانند قرآن و نهج‌البلاغه و در عین حال آثار بزرگانی چون علامه طباطبایی، شهید مطهری و دکتر شهیدی. این‌ها سال‌ها تحقیق‌شان را به کتاب تبدیل کرده‌اند. باید هم به نسل قدیم و به هم نسل جدید توجه کرد و در عین حال منابع درجه اول را کنار نگذاشت. در وهله دوم اثر هنری

شده باشد که توجه بچه‌ها را بیشتر جلب کند. زمانی که فیلمی داستانی ساخته می‌شود باید جاذبه داستانی داشته باشد، حادثه داشته باشد، شخصیت پردازی داشته باشد. در قصه نیز همین است باید زاویه دید درست، شروع جذاب و زبان اثر خوب باشد. در داستان‌نویسی باید زبان زنده و نزدیک به زبان گروه سنی مخاطب باشد. این عوامل باهم باعث موفقیت کتاب مناسب می‌شود.

آیا موضوع یا مسئله‌ای وجود دارد که در زمینه کتاب‌های گروه سنی نوجوان کمبود داشته باشد و جای خالی آن را احساس کنید؟

نوجوان‌ها نیاز به قصه‌های خوب پر جاذبه دارند. امروزه ما با بحران قصه‌نویسی مواجه هستیم. اگر به نوجوان‌ها قصه‌های خوبی عرضه شود که بخوانند یا فیلم‌های خوبی که ببینند آگاهی همراه با هنر به جامعه عرضه می‌شود و در نتیجه مشکلات اجتماعی کمتری پیش می‌آید. مسئله دیگر متأسفانه مدیریت فرهنگی ضعیف است؛ یعنی افرادی را به مسئولیت‌هایی که تخصص کافی ندارند می‌گمارند. یکی از مشکلات عمده کشور همین مسئله است که مدیران فرهنگی با موضوعاتی که باید کار کنند آشنا نیستند.

مسئله‌ای در زمینه نشر آثار مناسب و یا نویسندگان وجود دارد که بخواهید مطرح کنید؟

بله، اگر ناشران در این زمینه‌ها سرمایه‌گذاری کنند ما نویسندگان خوب زیادی داریم که می‌توانند کار کنند و مخصوصاً اگر با برنامه‌ریزی باشد، مطالب و موضوعات فراوان و منابع خوبی نیز در ارتباط با آن‌ها وجود دارد ولی هنوز کار نشده‌اند، موارد کلی و تکراری زیادی هست که نویسندگان و ناشران تکرار کرده‌اند ولی موضوعات فراموش شده بسیاری هستند که هنوز ناشران یا نویسندگان به سراغ آن‌ها نرفته‌اند. ناشران در این زمینه باید با نویسندگان همراه‌تر باشند.

جشنواره قرآنی روی مؤلفان و نویسندگان در زمینه تولیدات آثار جدید چه تأثیری دارد؟

جشنواره‌ها کلاً در هر زمینه‌ای که باشند و کار هنری انجام شود، تأثیر مثبت و مطلوبی دارند. داوری این جشنواره‌ها بخش مهمی است که باید توسط داوران زنده انجام شود؛ از آن مهم‌تر اینکه ناشران نیز در این جشنواره‌ها شرکت کنند، زیرا آن‌ها خط اتصال بین نویسندگان و جامعه‌اند ■